

Ve skotském Camphillu

Petr Slinták

Do Skotska jsem chtěl jet proto, abych poznal jinou zemi, nové lidi a procvičil si také angličtinu. Když jsem studoval v Praze, pracoval jsem brigádně s mentálně postiženými lidmi, a tak mne napadlo, pokusit se o něco podobného v zahraničí. Kamarádka, která ve Skotsku strávila jeden rok, mi poradila organizaci Camphill Movement, která rozvíjí ve svých strukturách komunitní život a snaží se o integraci různě postižených lidí do společnosti. Navázal jsem kontakt s několika camphilly a dostal pár nabídek. Nakonec jsem si vybral Loch Arthur Community, která sídlí v jihozápadním Skotsku a to i proto, že bez problémů brali lidi na kratší dobu. Obvyčně totiž camphilly shánějí dobrovolníky na víc než šestiměsíční pobyty. Vyřídil jsem si všechny potřebné formality, z nichž asi nejdůležitější bylo dobrovolnické vízum, a v půli června minulého roku jsem vyrazil autobusem přes Londýn na letní pobyt do nejsevernější britské země.

Co je camphill?

První komunitu Camphill Movement založil dr. Karl König v první polovině 20. století. Tento muž byl rakouským občanem, který se usadil ve Skotsku a posléze vytvořil poblíž města Aberdeen společenství lidí, které se snažilo o začlenění různě handicapovaných lidí mezi ty zdravé. Od té doby se camphilly rozšířily do celého světa. Nejvíce je jich v Británii a Irsku. Jsou také v Německu, Rusku, USA, Kanadě a Jižní Africe. Připravuje se i první camphill v České Republice.

Základní filosofií camphillů je antroposofie - učení Rudolfa Steinera, které se zabývá mnoha oblastmi lidského konání. V zásadě se v něm rozvíjí teze návratu člověka k udržitelnému soužití s přírodou, podpora tvůrčích schopností jedinců a důraz na rozmanitost prožívání života (známé jsou tzv. Waldorfské školy). V některých znacích komunitního života jsou si camphilly velmi podobné, v jiných se mohou dost odlišovat. Vždy záleží na tom, jak lidé, kteří camphill řídí, nastaví pravidla a určí cíle existence společenství.

Základem camphillů je křesťanská víra, ale žádný z nich není pevně svázán s nějakou církví (pokud za ni nepovažujeme Steinerem založenou Obec křesťanů). Způsob náboženského prožívání života hodně záleží na jednotlivých společenstvích.

Jakási základní pravidla však dána jsou: společná modlitba před jídlem, časté čtení z Bible, společný zpěvník a svěcení neděle coby svátečního dne.

Komunita Loch Arthur

Camphill Loch Arthur sídlící v jižním Skotsku byl založen v 80. letech 20. století jako komunita, jejímž cílem je rozvíjení ekologicky šetrného zemědělství s řadou dalších návazných aktivit - to vše ve spolupráci handicapovaných a zdravých jedinců. Camphill provozuje největší ekologickou farmou ve Skotsku, má vlastní výrobu sýrů, malou pekárnu, dřevařskou a tkalcovskou dílnu, papírenskou dílnu a obchod s bioprodukty.

V současné době zde žije 70 lidí v sedmi velkých domech. Někteří jsou zde na trvalo (často se jedná o rodinu s dětmi, která řídí dům plus několik postižených lidí v každém domě), jiní - převážně mladí lidé - zde tráví krátkodobé či dlouhodobé pobyty (2 měsíce až 1 rok) - říká se jim "co-workers". Jednotlivé domy jsou roztroušeny v otevřené venkovské krajině v katastru přibližně dvou kilometrů čtverečních. Zemědělské budovy a dílny jsou umístěny poblíž domů. Mají zde i zahradu a velký skleník. Společným centrem je "hall" - větší krytý objekt, který vznikl adaptací staré stáje na prostor s možností shromažďování a provozování kulturních aktivit. Důležité je i nedaleké jezero Loch Arthur, podle nějž se komunita jmenuje. Velká vodní plocha nabízí nejen možnost plavání, ale také prostor pro projížďky na člunech spojené s rybařením.

Každodenní život

Každý z pěti komunitních domů měl své jméno a ten, v němž jsem žil já spolu s jednou starší švýcarskou co-workerkou, nazývali Laverock. S námi tam pobývala rodina s třemi dětmi plus pět převážně mentálně handicapovaných lidí. Výraz "postižený člověk" se však nesměl používat, a tak jsme mezi sebou mluvili o "lidech, kteří potřebují pomoc druhých". Bylo to trochu krkolomné, ale odpovídalo to etickým zásadám komunity. Co se týče míry postižení, ze své pražské ošetřovatelské brigády jsem byl zvyklý na nejhorší, takže mě nemohlo nic překvapit. Kromě dozoru a vymýšlení nějakých společných aktivit jsem musel při ranní hygieně pomáhat pouze jednomu mladíkovi, ostatní byli hodně samostatní. Nejvíc času mi zabrala starost o domácnost. I o ni jsem se však dělil s ostatními.

V těchto věcech bych pobyt v camphillu přirovnal k au-pair, ale navíc zde existovaly aktivity, které byly zcela originální. Každý člen komunity měl přidělenou pracovní pozici: někdo pracoval v kanceláři, jiný prodával v obchodě, další mohl pomáhat na farmě, v pekárně, tkalcovství atd. To vše se dělo v tříhodinových pracovních blocích. Já například poté, co jsem dopoledne uvařil oběd pro osazenstvo sousedního domu, vrátil jsem se na Laverock, poobědval s ostatními a po malé odpolední pauze se přesunul na zahradu. Tam jsem měl možnost starat se o bio-výpěstky a pronikat tak do tajů ekologického zemědělství. Snídaně, práce, oběd, práce, večeře, volný čas - to byl rozvrh mého všedního dne. Možná se to jeví stereotypní, ale je to jen zdání. Komunita tím, jak se snaží oživit antroposofické poučky, vnáší do běžných věcí určité maličkosti, které je nějakým způsobem ozvláštňují. Navíc se tam pracuje v rozumném tempu, nikdo vás nehoní. Zároveň se však klade důraz na osobní odpovědnost v přístupu k přidělenému úkolu. Běžný pracovní poměr zaměstnavatel - zaměstnanec tu neexistuje. Komunita vám zajistí podmínky k slušnému životu a vy pak pro ni pracujete bez nároku na plat. Dostáváte sice měsíční v průměru stolibrové kapesné, ale to je vzhledem k britským cenám opravdu minimální částka. Větší odměnou vám může být inspirace alternativním způsobem života, jenž tu zakoušíte.

Mě osobně se nejvíc líbilo jaká důležitost se kladla společnému stolování. Jak snídani, tak i obědu a večeři byl vyhrazen dostatečně dlouhý čas. Navíc se začínalo požeňáním jídla a podobně se i končilo. Jídlo, či spíše společenství kolem jídla, je v camphillech důležitou součástí života - časem, kdy se všichni z domu setkávají a mohou si povídat o tom, co bylo, je a bude. Proti dnešním trendům, které pokrm pojmají pouze jako prostředek rychlého nasycení, se v komunitě dost vymezovali.

Kulturní akce

Důležitou součástí života v Loch Arthuru byly také kulturní akce. Ty byly pořádány především ve společenské hale, ale nebylo to pravidlem. Například každý čtvrté večer se organizovaly takzvané skupinky, v nichž dobrovolníci rozvíjeli nějakou aktivitu - kreslení, hry, procházky a podobně. Já jsem například chodil do taneční skupiny. Tam jsme poznávali pravidla tanců nejen ze Skotska, ale i z dalších evropských zemí. Protože v komunitě působili mladí lidé z několika států, nebyl problém poodhalit jedinečnost jednotlivých kultur. A abych přispěl trochou do mlýna i já, naučil jsem kamarády několik tanců z rodného Slovácka. Setkání, která byla nepravidelně pořádána v neděli večer, měla spíše přednáškový charakter: jednou se povídalo o postavě sv. Jana, podruhé jsme se mohli sejít s lidmi z jiné komunity apod. Ještě než jsem camphill opustil, uspořádal jsem z dvěma českými co-workerkami večer české kultury. Tříhodinová akce, během níž jsme předvedli moravské tance, představili nástěnku s informacemi o naší zemi, nabídli pravé povídkové buchty a nakonec uspořádali projekci českého filmového muzikálu, měla velký úspěch. Vedení multikulturního camphillu proto rozhodlo, že podzimní neděle budou věnovány jednotlivým národům, podle toho, kdo je ochoten připravit pořad o své rodné zemi. Jak to dopadlo, ovšem nevím. V té době jsem v komunitě už nebyl.

Dojmy

Řeknu to hned z kraje: pobyt v camphillu Loch Arthur byl pro mne velkou životní zkušeností. Člověk se tu přiučil mnoha věcem - mohl rozvinout své tvůrčí schopnosti, nalézt vztah k obyčejné fyzické práci a také se musel naučit respektovat řadu mentálně či povahově odlišných jedinců. Pochválit si také musím skvělé jídlo. Každý den jsme měli výbornou snídani, oběd i večeři. Jídlo se hodně zeleniny a to i proto, že řada lidí byla vegetariány. Maso jsme měli asi dvakrát týdně a úplně mi to stačilo. Navíc většina potravin splňovala přísné ekologické normy, takže byly zdravotně zcela nezávadné. Oproti stravování v pražských menzách to byla pro mne velká změna. Nevýhodou života v camphillu je částečná ztráta osobní svobody. Musíte se podřítit pravidlům, která vám někdy nevoní, a která také mohou být z vašeho pohledu nesmyslná. Hlavní slovo zde mají stálí obyvatelé a nejméně mohou do věcí mluvit ti, kteří jsou tu na krátkou dobu. Problémem je také komunikační bariéra. Než si člověk zvykne mluvit v cizím jazyce, chvíli to trvá. Prostor pro vyjádření toho, co máte na srdci a popovídání si o tom, co se vám líbí a nelíbí, je pro nezkušené mluvčí poněkud omezený. Nevýhodou je také to, že si většinou nemůžete vybrat, kde budete působit. Někdo může mít rád práci s papírem či dřevem, ale vedení camphillu ho zařadí mezi pekaře a nebo k poklizení krav. Dají vás prostě tam, kde zrovna potřebují. Přitažlivější práci tu přitom dělají především ti, kteří zde zůstávají na dobu delší než půl roku. Já jsem v camphillu strávil tři měsíce, ale na druhou stranu jsem měl potom možnost procestovat takřka celé Skotsko ještě v době příznivého počasí. To už je ale jiná kapitola.